

L'embriaguesa de la metamorfosi

Dins aquesta oficina, santificada per l'àguila estatal, no es produeix mai cap canvi

Stefan Zweig va néixer el 28 de novembre del 1881 i va morir el 22 de febrer del 1942. Recordem l'escriptor austríac llegint l'arrencada de la novel·la seva novel·la pòstuma, *L'embriaguesa de la metamorfosi* (<http://www.quadernscrema.com/catalog/embriaguesa-de-la-metamorfosi/>), traduïda per Joan Fontcuberta.

Foto: Andy Armstrong

Les oficines de correus d'Àustria es diferencien ben poc les unes de les altres: qui n'ha vist una ja les ha vistes totes. Equipades o, més ben dit, uniformades a la mateixa època, la de l'emperador Francesc Josep, amb el mateix pobre mobiliari provinent del mateix estoc, fan la mateixa impressió d'enuig i mal humor que regna a les oficines de l'administració pública i, fins i tot allà baix, on alenen les glaceres, als pobles més aïllats del Tirol, conserven obstinadament aquella inequívoca ferum oficial típica de la vella Àustria, feta de picadura de tabac i de pols d'expedients amuntegats en una atmosfera resclosida. A tot arreu la distribució de l'espai és la mateixa: en una proporció exactament prescrita, un envà de fusta proveït d'una finestreta divideix la peça en la banda d'ençà i la banda d'enllà, en una zona accessible al públic en general i en una altra de reservada als funcionaris. El poc interès de l'Estat per una llarga demora dels seus ciutadans a la secció accessible a tothom es fa palès en la manca de seients i de tota altra mena de comoditats. L'únic moble a l'espai públic sol ser un bellugadís pupitre porugament estintolat contra la paret, amb un revestiment d'hule ennegrit per innumbrables llàgrimes de tinta, malgrat que ningú no recorda haver vist mai al tinter encastat a la fusta altra cosa que un brou espès, podrit i

inservible, i si per casualitat hi ha una ploma a l'estria, inexorablement resulta espuntada i inútil. L'estalviador erari públic atorga tan poca importància a la comoditat com a l'estètica: d'ençà que la República va enretirar el retrat de Francesc Josep, l'única cosa que a tot estirar podria passar per ornament artístic són els cartells de colors llampants que, clavats a la calç bruta de les parets, conviden a exposicions clausurades fa temps, a la compra de bitllets de loteria i, en alguns despatxos desmemoriats, a signar emprèstits de guerra. Amb aquest revestiment de parets barat i potser amb el requeriment de no fumar, del qual ningú no fa cas, s'acaba la generositat de l'Estat a l'espai públic.

En canvi, imposa més respecte la secció situada a l'altre costat de la barrera oficial. Aquí l'Estat desplega simbòlicament i amb profusió els senyals inconfusibles del seu poder i de la seva grandària. En un racó protegit hi ha una caixa de cabals, i la finestra enreixada fa suposar que de tant en tant realment conté coses de valor considerable. Sobre la tauleta amb rodes resplendeix com a peça fastuosa un aparell Morse de llautó ben enllustrat i, al costat, més humil, hi dorm el telèfon dins el seu bressol de níquel negre. Tan sols a aquests dos objectes se'ls tributa un cert grau de respecte i d'interès, perquè, connectats a fils de coure, enllacen el petit i allunyat llogarret amb el vast imperi. Ara bé, els altres utensilis del servei postal han de conviure en l'estretor: la balança per als paquets i les saques de cartes, els llibres, les carpetes, els quaderns i les capsos rodones i dringadisses del franqueig, platets i pesos per a les balances, llapis negres, blaus, vermells i violetes, gafets, grapes i clips, cordills, lacre, esponja i assecant d'escriptori, goma aràbiga, ganivet, tisores i plegadora, és a dir, tots els múltiples estris del servei de correus s'apinyen en una perillosa barreja damunt la superfície de l'escriptori, d'una colzada d'ample, i dins els nombrosos calaixos i capsos s'amuntega un fotimer inconcebible de papers i formularis. Però l'aparent dilapidació d'aquesta escampada de material només és un miratge, puix que de sotamà l'Estat fa un recompte implacable de cada peça dels seus utensilis barats. Des del llapis desgastat fins al segell esquinçat, des del paper assecant esfilagarsat fins a la pastilla de sabó que s'ha escolat per la pica de llauna, des de la bombeta que il·lumina l'oficina fins a la clau de ferro que la tanca, l'erari inexorable exigeix comptes als seus empleats de cada peça utilitzada o gastada. Vora l'estufa de ferro penja, escrit a màquina, corroborat amb el segell oficial i una signatura il·legible, un detallat inventari que descriu amb rigor aritmètic l'existència de fins l'objecte més insignificant i sense valor de l'oficina de correus corresponent. Cap fòtil no inclòs en aquesta relació no pot allotjar-se a les de-pen-dèn-cies; un cop registrades, totes les peces han de ser-hi i sempre disponibles. Així ho vol l'administració, l'ordre i la normativa vigent.

Parlant estrictament, en aquesta relació d'objectes mecanografiada hi hauria de constar també aquell algú que cada matí a les vuit aixeca el vidre de la finestreta i posa en moviment els utensilis fins aleshores inanimats, obre les saques de la correspondència, timbra les cartes, paga els girs, escriu els rebuts, pesa els paquets, fa córrer damunt el paper llapis de tinta blava i vermella amb estranys i misteriosos signes, allibera l'auricular del telèfon i posa en marxa la bobina del Morse. Però, per una mena de deferència, aquest algú, a qui el públic s'adreça com a ajudant o administrador de correus, no consta a la llista de cartró. El seu nom figura en un altre full oficial, desat en un altre calaix d'una altra secció del departament de correus, però igualment no el perden d'ull i també és revisat i controlat.

Dins aquesta oficina, santificada per l'àguila estatal, no es produeix mai cap canvi. L'eterna llei d'evolució i extinció s'estavella contra la barrera del tresor públic; mentre que a fora, al voltant de la casa, els arbres floreixen i perden les fulles, els infants creixen i els vells moren, les cases s'ensorren i ressegueixen amb altres formes, l'administració demostra el seu poder deliberadament sobrenatural mitjançant una inalterabilitat intemporal. I és que quan qualsevol objecte de dins d'aquesta esfera es gasta o desapareix, es transforma o es desintegra, l'autoritat superior exigeix que se substitueixi per un altre exemplar exactament del mateix tipus i així demostra la superioritat de l'Estat sobre la mutabilitat de la resta del món. El contingut passa, la forma roman inalterable. De la paret penja un calendari. Cada dia n'arrenquen un full, set a la setmana, trenta al mes. Quan el 31 de desembre el calendari s'ha aprimat i arriba al final, se'n demana un altre del mateix format, de la mateixa mida i del mateix tipus d'impressió: l'any ha canviat, el calendari és el mateix. Damunt la taula hi ha un llibre de comptes amb columnes. Quan la columna de

l'esquerra és plena de xifres, la suma total es trasllada a la de la dreta, i així de pàgina a pàgina. Quan l'última és plena i el llibre s'ha acabat, se'n comença un altre del mateix tipus i del mateix format que en res no es diferencia de l'anterior. Allò que avui desapareix, l'endemà hi torna a ser, uniforme com el mateix servei, de manera que damunt el mateix tauler de fusta hi ha invariablement els fulls de paper, els llapis, les grapes i els formularis, tots de la mateixa forma, sempre diferents i sempre els mateixos. Res no desapareix en aquest espai de l'administració, res no s'hi afegeix, hi regna la mateixa vida o, més ben dit, la mateixa mort permanent, sense marcar-se ni florir. Tan sols canvia el ritme de desgast i de renovació del variat reguitzell d'objectes, no pas el seu destí. Un llapis dura una setmana, s'acaba i és substituït per un altre de nou però igual. Un llibre de registre dura una setmana; una bombeta, un mes; un calendari, un any. A la cadira de reixeta se li calculen tres anys de vida abans de ser restaurada; a aquell algú que hi passa la vida assegut, trenta o trenta cinc anys; després ocupa el seu lloc a la cadira un altre algú. Fet i fet, no hi ha cap diferència.

A l'estafeta de Klein-Reifling, un llogarret insignificant de prop de Krems, a unes dues hores de tren de Viena, aquesta peça de mobiliari reemplaçable anomenat «funcionari» l'any 1926 és del gènere femení i rep per part de l'administració el títol d'ajudanta de correus, puix que aquesta oficina pertany a les de classe inferior. A través de la finestreta no es distingeix de la noia gaire més que un perfil femení simpàtic i discret, de llavis una mica estrets, galtes una mica pàl·lides i ombres tirant a grises sota els ulls; al vespre, quan cal encendre el llum elèctric, que contrasta vivament amb la foscor del recinte, una mirada meticulosa descobreix alguns lleugers solcs i arrugues al front i a les temples. Tanmateix, juntament amb les malves de la finestra i el gran saüc que avui ha col·locat a la palangana de llaua, la noia representa de bon tros l'objecte més refrescant enmig dels utensilis de despatx de Klein-Reifling i sembla que, com a mínim, podrà estar de servei vint-i-cinc anys més. Milers i milers de vegades aquesta mà femenina de dits pàl·lids apujarà i abaixarà la mateixa desllorigada finestreta. Podrà llançar damunt el pupitre amb el mateix gest en angle recte centenars de milers i potser milions de cartes per timbrar-les i amb el mateix breu espetec hi estamparà centenars de milers o milions de vegades el mata-segells de llautó ja ennegrit. Probablement el canell ben entrenat funcionarà fins i tot cada vegada millor, de manera cada vegada més mecànica, més independent del cos vigilant. Els centenars de milers de cartes seran contínuament altres cartes, però sempre cartes. Els segells seran altres segells, però sempre segells. Els dies seran diferents, però cada jornada serà de vuit a dotze i de dues a sis, i durant tots els anys, des del creixement fins a la mustiguesa, el servei serà sempre el mateix, el mateix, el mateix.

Potser darrere la seva finestreta, en aquestes hores silencioses d'un matí d'estiu l'ajudanta de correus de cabells ros cendrós medita sobre les seves perspectives de futur, potser somia desperta. En qualsevol cas, les mans li han lliscat ocioses de l'escriptori a la falda, hi descansen entrellaçades, petites, cansades, pàl·lides. En un migdia de juny d'un blau tan abruidor, d'una quietud tan ardorosa, poca feina ha d'esperar l'oficina de Klein-Reifling: el servei del matí s'ha acabat, el carter Hinterfellner, geperut i mastegatabac, ja fa estona que ha repartit les cartes, abans del vespre no arribaran els paquets i les mostres de fàbrica per a ser expedits i els camperols ara no tenen ganes ni temps d'escriure. Els pagesos, protegits amb barrets de palla d'un metre d'ample, rasclen les vinyes lluny del poble; la canalla, de vacances, salta i corre descalça al rierol, i el paviment reinflat de davant la porta roman buit sota la xardor vaporosa i plúmbica del migdia. Ara és bo d'estar-se a casa i poder somiar a cor què vols. A l'ombra artificial de les gelosies abaixades dormen els papers i formularis als seus calaixos i prestatges; el metall dels aparells brilla amb espurneigs mats i mandrosos a través del crepuscle daurat. El silenci jeu com una espessa capa de pols d'or damunt els objectes, tan sols entre les finestres tancades els diminuts violins dels mosquits i el violoncel bru d'un borinot fan una minúscula música estiuenca. L'única cosa que no para de moure's a la refrescada estança és el rellotge de paret amb marc de fusta que hi ha entre les finestres. A cada segon s'empassa d'un sol glop una gota de temps, però aquesta fressa fluixa i monòtona fa adormir més que no pas desvetlla. I així, l'ajudanta de correus roman assegurada en una mena de paràlisi vigilant i agradable enmig del seu petit món adormit. En realitat tenia intenció de fer labors, es veu per l'agulla i les tisores que té preparades, però el brodat ha caigut a terra tot rebregat i ella no té prou voluntat ni forces per a

collir-lo. Es repenja a la cadira amb mollesa, quasi sense alè, i, amb els ulls aclucats, es deixa amarar de la sensació rara i meravellosa de l'oci justificat.

Aleshores, tot d'una, tac! Té un esglai. I una altra vegada, més fort, impacient: tac, tac, tac. El telègraf martelleja contumaç, el mecanisme xerrica: un telegrama? rar convidat a Klein-Reifling? vol ser rebut amb respecte. L'ajudanta de correus s'espolsa d'una revolada la sensació de mandra i nyonya, corre cap a la tauleta i connecta la tira de paper. Però, tot just ha desxifrat els primers mots de l'escript que es va desgranant, es torna vermella fins a la rel dels cabells. I és que, d'ençà que treballa aquí, és la primera vegada que veu el seu nom en una cinta de telègraf. Llegeix una vegada, dues i tres els senyals acabats de marcar per l'aparell, sense entendre'n el sentit. I és que, ¿com? ¿Què? ¿Qui li envia un telegrama des de Pontresina? «Christine Hoflehner, Klein-Reifling, Àustria. Sincerament benvinguda. T'esperem en qualsevol moment, qualsevol dia, sols avisa arribada abans per telègraf. Cordialment Claire-Anthony». Rumia: ¿qui és aquesta o aquest Anthony que l'espera? ¿Potser és la broma innocent d'un col·lega? Però aleshores tot d'una li ve al cap que la mare li havia explicat feia unes setmanes que aquest estiu la tieta venia a Europa i, és veritat, es diu Klara. I Anthony deu ser el nom del marit, a qui la mare sempre deia Anton. Sí, ara se'n recorda més bé: uns dies abans ella mateixa havia portat a la mare una carta de Cherbourg, la mare s'havia fet la misteriosa i no havia dit res del seu contingut. Però el telegrama li ve adreçat a ella. ¿Vol dir que al capdavant hauria d'anar a Pontresina a veure la tia? Tampoc no se'n parlava. Continua amb els ulls fixos a la tira encara sense enganxar, el primer telegrama que ha rebut al seu nom, llegeix i rellegeix el curiós paper pel damunt una vegada i una altra, desconcertada, encuriosida, incrèdula i confosa. No, impossible esperar fins a migdia. Ha de preguntar immediatament a la mare què vol dir tot això. D'una revolada agafa la clau, tanca l'oficina i corre cap a casa. Amb l'excitació es descuida de desconnectar la palanca del telègraf, i el martellet de llauna no para de tamborinar a la sala buida, enrabiada pel menyspreu, sense escriure cap mot a la tira en blanc.

La velocitat de la guspira elèctrica se'ns fa sempre inconcebible, perquè és més ràpida que el nostre pensament. Aquestes vint paraules, que com un llamp blanc i silenciós van aterrar dins l'atmosfera feixuga de l'oficina de correus austríaca, havien estat escrites pocs minuts abans a tres països de distància, a l'ombra fresca i blavenca de glaceres, sota el cel d'Engiadina pur con la genciana, i la tinta encara no s'havia assecat al formulari del remitent, que el seu contingut i la seva crida ja feien impacte en un cor trasbalsat.

Havia passat el següent: l'Anthony van Boolean, holandès, però des de feia molts anys resident al sud dels Estats Units i comerciant de cotó, l'Anthony van Boolean doncs, un tros de pa, flemgàtic i en el fons força insignificant, havia acabat d'esmorzar a la terrassa? tota ella vidre i llum? de l'Hotel Palace. Ara coronava el *breakfast* amb una dosi de nicotina, un gruixut havà marró fosc portat expressament de la plantació en un tub de llauna hermètic. Per adilitar-se amb la primera xuclada, la més gustosa, amb la comoditat experta del fumador entès, l'home, un xic panxut, estirà les cames damunt una butaca de vímet situada davant seu, desplegarà la gegantina vela quadrada de paper del *New York Herald* i navegarà amb ell per la immensa mar de lletres que parlaven de cotitzacions i contenia comentaris dels agents de borsa. Mentrestant, la seva dona, asseguda a taula davant seu, la Claire, abans anomenada simplement Klara, destriava avorrida els grills de la seva aranja matutina. Sabia per l'experiència de molts anys que era completament inútil travessar amb una conversa el mur de paper de cada matí que la separava del marit. De manera que no la molestà gens ni mica que el gentil grum de l'hotel de galtes vermelles com una poma i abillat amb una gorra marró se li acostés de sobte brandint el correu del matí: la safata contenia una sola carta. Tanmateix, es veu que la va interessar moltíssim, perquè, desatenent l'experiència de tantes vegades, provà d'interrompre la lectura matutina del marit:

?Anthony, un moment? li demanà. El diari no es va bellugar?. No et vull molestar, Anthony, però escolta'm un moment, això porta pressa. La Mary? va dir el nom en anglès sense voler?, la Mary m'acaba d'escriure. Diu que no pot venir, tot i les ganes que en té, però és que té el cor malament, molt malament, i el metge creu que no resistiria els dos mil metres d'altura. Ni parlar-

ne. Però, si hi estem d'acord, al seu lloc ens enviaria la Christine quinze dies. Ja saps qui vull dir, la més petita, la rossa. Una vegada, abans de la guerra, en vas rebre una foto. És veritat que treballa en una *post office* però encara no ha tingut vacances com Déu mana i, si ho sol·licita, les hi donaran a l'acte, i naturalment estaria encantada, després de tants anys, de «presentar-te els meus respectes a tu, estimada Klara, i al benvolgut Anthony», etcètera, etcètera.

El diari no es bellugà. La Claire s'impacientava:

?I, doncs, ¿què hi dius? ¿La convidem?? Segur que a la pobrissona no li faran cap mal uns quants glops d'aire fresc i, al capdavall, és de justícia. Ja que sóc a Europa, hauria de conèixer la filla de la meva germana, fa temps que havíem perdut el contacte. ¿Hi tens res en contra que la deixi venir?

El diari cruixí una mica. Primer va pujar una anella de fum d'havà, blava i ben arrodonida, per damunt de la vora blanca del diari, després se sentí una veu gansonera i desmenjada:

?Not at all. Why should I?

— Stefan Zweig —
L'embriaguesa —
— de la metamorfosi —
— Traducció de Joan Fontcuberta —
— QUADERNS CREMA —

L'embriaguesa de la metamorfosi, de Stefan Zweig
(<http://www.quadernscrema.com/autors/stefan-zweig>)

@ by Williams Verlag, Zurich

@ de la traducció, 2015 Joan Fontcuberta
@ d'aquesta edició, 2015 Quaderns Crema, S.A.U.